

KUŞ GÖZLEMÇİSİ



UFKUMUZ

İnsanın; bütün varlıklara ve ekolojik bütüne saygı duyduğu, varoluşunun doğa üzerindeki etkisini bilerek yaşadığı ve sonucunda, doğanın korunmasına bile gerek kalmayan bir yaşam tarzı geliştirdiği bir dünyaya ulaşmak.

GÖREVİMİZ

Doğa Derneği, başta kuşlar olmak üzere nesli tehlike altında olan türlerin, Önemli Kuş Alanları ve Önemli Doğa Alanları'nın ve bu alanlar arasındaki geçiş bölgelerinin korunması için:

- Eğitim ve kapasite geliştirme çalışmaları yapar.
- Kampanya ve benzeri iletişim etkinlikleri yürüterek doğa korumanın tabanını genişletmeye çalışır.
- Bilimsel araştırmalar yaparak sonuçlarını yayar.
- Yerinde ve doğrudan koruma çalışmaları yürütür.
- Bunu yaparken, çalıştığı yerin insanlarıyla birlikte hareket eder ve buradaki yaşam kalitesinin artırılmasını doğa korumayla bir bütün olarak ele alır.
- Yerel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde deneyim değişimi ve işbirliği ağlarını geliştirir.

ISBN: 975-98901-1-9

Doğa Derneği. Kuş Gözlemcisinin El Kitabı

PK 640 06445 Yenışehir Ankara

Tel: (0312) 448 05 37 – 448 09 56

Fax: (0312) 448 02 58

E-posta: doga@dogaderneği.org

www.dogaderneği.org

www.kustr.org

www.kusbank.org

www.sifiryokolus.org

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının herhangi bir bölümü izin alınmadan yeniden çoğaltılamaz ve basılamaz. Kitaptaki çizimler belirtilen kişi ve kurumlara aittir. İzin almadan kullanılamaz.

Yapım Koordinatörleri: Bahtiyar Kurt ve Eray Çağlayan

Görsel Yönetmen ve Kapak Tasarımı: Bülent Karaağaç

Kitap Tasarımı: Tunç Karadağ

Redaksiyon: Burcu Arık

Kapak Resmi: Pınar Bektöre - www.pinarbektore.com

Baskı Öncesi Hazırlık: Artısystem, Ankara

Baskı: Dumat Ofset, Ankara

© 2005 Doğa Derneği



Önsöz	1
1. Giriş	2
2. Malzeme	3
3. Giyim	11
4. Davranış	14
5. Farkındalık	17
6. Pratik Yapma ve Heves	19
7. Sağlık ve Güvenlik	21
8. Ekler	22



Bizi çevreleyen doğanın seslerini dinleyip renklerini izleyen çoğu kez onlardır; sulakalanlar kurutulmasın, bozkırlar bozulmasın, ormanlar yok olmasın diye sürekli çabalayanlar da. Avrupa Birliği'nde, kuşların korunmasına yönelik hukuksal bir belgenin, Kuş Direktifinin kazandırılmasını onlar sağladı. Hükümetlerin doğayı etkileyecek kararlarını sürekli izliyor, doğal alanların kaderini belli edecek politikalara doğanın yararına öneriler geliştiriyorlar. Kim mi doğa tutkunu bu inanılmaz insanlar? KUŞ GÖZLEMCİLERİ.

Kuş Gözlemciliği son yıllarda diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de hızla geliyor. Kuş gözlemciler, kuşları gözlemekten zevk alırlar, kuşları görebilmek için uğraştıkları kadar kuşların barındıkları, üredikleri alanların korunması için de yoğun bir çaba harcarlar. Önemli Kuş Alanlarının (ÖKA) izlenmesi, bu alanlara yönelik tehditler konusunda önlemler alınması ve bunların sonucunda ÖKA'ların korunması tüm kuş gözlemcilerinin bizzat katkı verdiği doğa koruma çalışmalarıdır.

Kuş gözlemciler, yaptıkları gözlemlerin sonuçlarını, diğer gözlemciler ve Doğa Derneği'yle paylaşarak ülkemizde bu konudaki bilginin artmasına katkı sağlarlar. Düzenledikleri günlük gezilerin yanı sıra ulusal ve hatta uluslararası çapta gerçekleştirilen kuş araştırmalarının parçası olurlar.

"Nasıl iyi bir kuş gözlemcisi olurum?" sorusunu yanıtlayabilmek için sizlerden gelen istekler doğrultusunda "Kuş Gözlemcisinin El Kitabı"nı hazırlamak için kolları sıvadık. Bu kitapçığın kuş gözlemciliğini daha sistemli bir hale getirmek için özellikle yeni gözlemcilere yol göstereceğini umuyoruz. Kitapçık, Doğa Derneği tarafından bir çok kuş gözlemcinin görüşleri alınarak hazırlandı. Umarım kendinden beklenen görevi fazlasıyla yerine getirebilir.

Güneşin Aydemir
Doğa Derneği

1. GİRİŞ

Kuş Gözlemcisinin El Kitabı yıllarca kuş gözlem topluluklarıyla birlikte çalışan Doğa Derneği ekibi tarafından kuş gözlemcilerin ihtiyaçlarına yönelik hazırlandı. Kendini geliştirmek ve en uygun yöntem ve araçları kullanmak isteyen kuş gözlemciler için bir ilk adım olduğunu düşündüğümüz kitapta, edinmemiz gereken optik aletler, dikkat etmemiz gereken giyim ve diğer malzemelerden bahsediyoruz. Davranışlarımızı ve farkındalığımızı geliştirmek, kuş gözleme uygun hale getirmek için neler yapabileceğimize bakıyoruz. Düzenli gözlem yapmanın önemi konusunda önemli ipuçları veriyor ve son olarak da güvenlik ve sağlığımızla ilgili birkaç hatırlatma yapıyoruz.

Bu kitapçık sadece bir araç. İyi bir kuş gözlemcisi olmak tamamen sizlerin elinde. Hevesli olduğunuz sürece bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğu günümüzde sizi engelleyebilecek hiçbir şey yok.

Kuşların ve doğanın korunmasına ihtiyaç bile kalmadığı bir dünya için her şeyin bizlerin elinde olduğunu unutmadan...

Doğa Derneği

www.kustr.org



2. MALZEME

Kuş gözlemcisi denilince aklımıza sırtında çantası, boynunda dürbünü, çoğu kez bir noktada duraklayan, bir ileri sonra bir yukarı bakan kişiler gelir. Kimi kuş gözlemciler de sırtlarında bir üçayağın (tripod) ucuna takılmış teleskopu taşıırken gözümüze takılır. Çoğu kişide kuş gözlemciliğinin oldukça fazla malzeme/araç gerektiren bir hobi olduğu izlenimi buradan kaynaklanır.

Sanılanın aksine kuş gözlemciliği için çok fazla ekipmana ihtiyaç duyulmaz. Çeşitli ekipmanlar kuş gözlemcisinin ilgisine göre zamanla ihtiyaç olabilir.

Bu kitapta kuş gözlem ekipmanlarını iki ayrı grupta inceliyoruz: temel ekipmanlar ve ileri ekipmanlar. Temel ekipmanlar dürbün, rehber kitap ve not defterinden oluşmakta ve bir kuş gözlem etkinliği için yeterli olmaktadır.

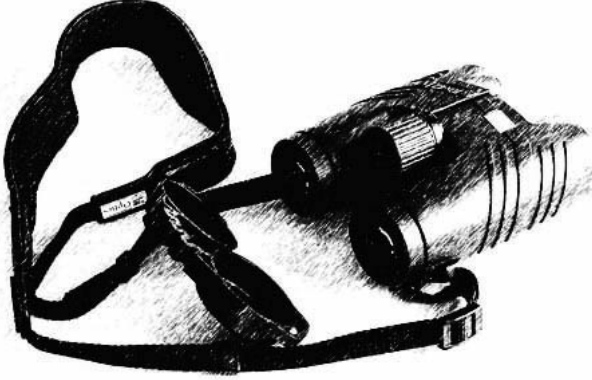
Dürbün

Dürbünlerin kullanışı: Bir dürbünü kullanmadan önce dürbününüzün açıklığını gözleriniz arasındaki mesafeye göre ayarlamanız gerekir. Bir gözleme çıktığınızda öncelikle göz merceğini iki gözünüzün görüşünü dengelemek üzere ayrı ayrı ayarlayın. Bunun için, sağ merceği, elinizle kapatın, yalnızca sol gözünüzle sol mercekten bakarak ortadaki çark yardımıyla 25-30 metre uzaklıktaki baca veya çit direği gibi net, belirgin bir nesneye odaklayın.

Ardından sol merceği kapatın, yalnızca sağ gözünüzle bakın ve (dürbünün genellikle sağ tarafındaki) bağımsız göz merceği ayarı yardımıyla aynı nesneye odaklayın. Dürbün, böylece, kendi görüşünüz için doğru biçimde kurulmuş olur. Merceklerin kenarındaki işaretlere bakarak bu kurguyu, daha sonra çıkacağınız gözlemler için not edin; çünkü belirlediğiniz kurgu sizin gözünüze uygun olandır ve tüm dürbünlerde aynı olması gerekir. Bu konuda alıştırmaya yapın.



Yakındaki bir kuşu ararken odaklama çarkı hangi yönde dönüyor belirleyin. Buna alışmanız bir süre sonra kendiliğinden gerçekleşecektir ve çok kısa süreli görebileceğiniz kuşları bir an önce odaklamanızda size yardımcı olacaktır.



Dürbünler, çoğunlukla kayışlarıyla birlikte satılır. Kayışı kullanma sıklığına/süresine bağlı olarak belli bir aşamada başka bir kayışla değiştirmeye gerek duyarsınız. Dürbün gibi kayış seçimi de kişiseldir. En kullanışlısı, deri kayıştır. Bazı kuşçular, birçok fotoğraf

makinesinde bulunan örgülü, geniş ve sert kayışları tercih ederken bazıları, sertleştirilmiş plastik kayışları tercih eder. Farklı kayış uzunluklarını deneyerek size en uygun uzunluğu belirleyin.

Dürbünle birlikte bazen yağmur siperi de verilir. Yağmur siperi, merceklerin üzerine takılır ve dürbün göğsünüzde asılıyken merceklerin içine herhangi bir şey kaçmasını önlemek için kullanılır. Yağmur siperinin, göz mercekleriniz daha önce ayarladığınız size en uygun görüş açıсындаyken merceklerin üzerine tam oturuyor olmasına dikkat edin. Daha pratik olmak isterseniz bir parça deriyi ya da çuhayı kayışınıza dikip dürbün göğsünüzde asılı dururken göz mercekleri üzerinde durmasını sağlayın. Diktiğiniz bu parçalar, dürbünü kullanmak üzere gözlerinize kaldırdığınızda geri düşer ve gözlem yaparken sizi rahatsız etmez. Satın alınan kauçuk ya da plastik yağmur siperlerini kullanmanın bir sorunu, dürbünün, siper merceklerle takılıyken kutunun içine girmemesi olabilir. Ayrıca, kayış fazla kısaysa siper burnunuza değip sizi rahatsız edebilir. Bu nedenle en uygun siperi kullanın ve kayış uzunluğuna dikkat edin.

Kuş gözlemcilerinin bir kısmı gözlük takar. Gözlük takanlar dürbünlerini gözlüklerinin üzerine dayarlar. Gözlük kullanan kuş gözlemciler için bir çok dürbünde göz desteği denilen bölüm bulunur.

Göz destekleri kauçuktan katlanabilir olan dürbünlerden seçmek önemlidir. Kimi gözlemciler göz destekleri kullanıldığında görüş açısının kısmen daralmasından dolayı dürbünlerini kullanırken gözlüklerini çıkarmayı tercih ederler. Tabi bu durumlarda dürbünü kullanabilmek üzere gözlükleri takmak ya da çıkarmak için geçen anlık sürede kuşu gözden kaybetmek olasıdır.

Arazideyken dürbünü kutusu içinde tutmayın! En ilginç kuşlar, yanınızda dürbün yokken ya da dürbünü kutudan çıkarmaya çalışırken geçebilir. Dürbününüz her an elinizde olursa hiçbir şeyi kaçırmazsınız!

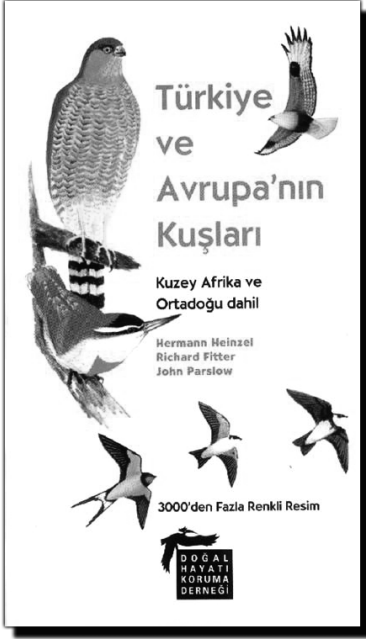
Mümkünse, dirseklerinizi, çömelmişseniz dizlerinizi göğsünüze yapıştırarak, önünüzde dayanak alabileceğiniz çit gibi bir şey varsa dirseklerinizi çitin üzerine koyarak ya da dürbünü sağlam bir yüzeye yerleştirerek dürbün için destek oluşturun. Bu sayede dürbününüzün titremesini bir ölçüde azaltmış olursunuz. Bu durumda da ne kadar ayrıntı çıkarabileceğinize şaşırırsınız.

Özellikle uçan bir kuşu bulmaya ya da izlemeye çalışırken başka herkes dürbünle kolayca buluyor ve siz bulmak için çırpınıp duruyorsanız cesaretiniz kırılmasın. Bir kuşu bulmaya çalışırken dürbünü gözlerinize kaldırmadan önce yakınındaki belirgin noktaları çıplak gözle tespit edin. Dürbün gözlerinize yapışmış şekilde aramaya çalışmayın. Dürbünü kuşları belirlemek için kullanma becerisi, gözlem yaptıkça gelişir. Sabırlı olun. Tecrübeli gözlemcilerden bu konuda yardım isteyin.

Tetikte durun. Etraftaki her harekete bakın. Dürbününüzle tarlaları, çitleri, ağaçları, denizi, gökyüzünü tarayın. Bu şekilde bir çok kuş türünü bulacağınıza/göreceğinize emin olun.

Rehber kitap

Kuşları, elbette en iyi doğrudan kendi gözlerimizle görerek öğrenebiliriz. Ancak öğrenmeyi hızlandırmak için bir rehber kitap oldukça gereklidir. Rehber kitaplar arazide gördüğümüz kuşları anında doğrulama fırsatını bize verir.



Özellikle tanımlamada birbiriyle karıştırılabilecek türler konusunda açıklayıcı bilgiler içeren bir rehber kitap tüm kuş gözlemcilerin en büyük referans kaynağıdır.

Bunun yanında belli kuş grupları konusunda daha detaylı bilgilere sahip olmak isteyen kuş gözlemciler istedikleri kuş gruplarına özel daha detaylı rehber kitapları yine yabancı dillerde olmak üzere bulabilirler.

Kuş gözlemciler için Türkçe rehber kitap seçeneği çok fazla olmamakla birlikte 2001 yılında Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından yayımlanan "Türkiye ve Avrupa'nın Kuşları" kitabı kuş gözlemciliğine başlamak için en ideal rehber kitaptır. Bunun dışında başta İngilizce olmak üzere bir çok yabancı dilde

rehber kitaba sahip olabilirsiniz. Ülkemizin konumu nedeniyle, alınacak rehber kitabın Orta Doğu ve Kuzey Afrika'yı da içermesine dikkat etmek gerekir.

Rehber kitaplar konusunda daha detaylı bilgi için Doğa Derneği'ne ve yakınınızdaki bir kuş gözlem topluluğuna danışabilir ya da www.kustr.org sitesini ziyaret edebilirsiniz.

Not defteri

Kuş gözlemciler arasında not defteri genellikle en az kullanılan gereçtir. Aslında iyi bir kuş gözlemcisi oldukça detaylı not tutar. Not tutma alışkanlığının gözlemciliğin ilk gününden itibaren başlaması ve gelişmesi oldukça önemlidir. Not defteri tüm gözlemlerde yanımızda bulunmalı ve kullanımı kolay olmalıdır. Küçük, kolay yıpranmayacak, ciltli bir not defteri işimizi fazlasıyla görür.

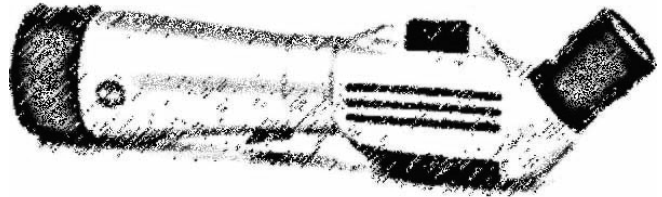
Not defteri tutmanın birkaç nedeni vardır. Bunların arasında gittiğimiz bölgeleri hatırlamak, gözlem gününü bize hatırlatacak detayları kaydetmek gibi nedenler varsa da bunlar arasında en önemlisi gördüğümüz kuşları kaydetmek ve bu kayıtları hem kendi arşivimiz için saklamak hem de diğer gözlemcilerle paylaşmaktır.

Bir gözlem sırasında not defterimize öncelikle gözlem yeri, tarih, saat, katılımcılar gibi ayrıntıları yazarız. Ardından gezi boyunca görülen türleri ve her bir türe ait sayıları not ederiz. İlk kez gördüğümüz bir kuşu ya da duyduğumuz bir sesi yine defterimize detaylı bir şekilde yazabiliriz. Bu bize hem sesleri ve kuş görüntülerini daha iyi öğrenmede yardımcı olur hem de tanımlayamadığımız kuşları diğer gözlemcilerle anlatmada kolaylık sağlar. Gözlem sırasında kuşların çeşitli davranışlarına yönelik bilgiler edinilebiliyorsa (örneğin üreme davranışı, yuva malzemesi taşıması, vb.) bunlar da not defterine kaydedilebilir.

Tanımlanması önemli ve zor türler için nasıl not tutulacağıyla ilgili bilgileri www.kustr.org sitesinden edinebilirsiniz. Kısacası not defteri tutma alışkanlığı bir çok gözlemciye zor gelse de bu alışkanlık kazanıldığında gözlemcinin hem daha çabuk gelişmesine destek olur hem de güzel bir arşivin temellerini oluşturur.

Teleskop

Teleskopların Kullanılışı: Elde edilen görüntüler ve sonuçlar harika olsa bile teleskopları



kullanmaya alışmak, dürbünlere göre daha zordur. Unutmamamız gereken en önemli şey teleskopların dürbünlerin yerine hiçbir zaman geçemeyeceğidir. Yine de teleskopu bir kez kullanırsanız daha önce onsuz nasıl gözlem yapmış olduğunuza da şaşırırsınız. Önemli olan teleskop sahibi olduğunuzda dürbün – teleskop kullanım dengesini iyi oturtabilmektir.

Teleskop kullanımında ilk dikkat edilecek konu teleskopun boyunun gözlemciye göre ayarlanmasıdır. Kimse kendi boyundan daha yüksek bir teleskop ayarlamaz ancak bir çok gözlemci kendi boyundan düşük seviyelerde teleskop ayarı yapabilir. Bir çok gezide gözlemcilerin teleskoptan eğilerek baktığını görebilirsiniz. Bu genelde teleskopların bir çok kişiyle ortak kullanılmasından ve teleskopun boyunun en kısa boylu kişiye göre ayarlanmasından kaynaklanır. Teleskoptan eğilerek bakmak hem bel sağlığınız için tehlikelidir hem de kuşları izlemede işinizi zorlaştırır.

Teleskop kullanırken mümkünse üçayaklardan (tripodlardan) ya da başka desteklerden yararlanın. Yoksa göreceğiniz görüntü oldukça fazla titreşime sahip olacaktır. Yine teleskop kullanırken her iki gözünüzü de açık tutmayı öğrenin. Bu gözlerinizin yorulmasını engelleyecektir. Işık parlaksa elinizi siper olarak kullanın.

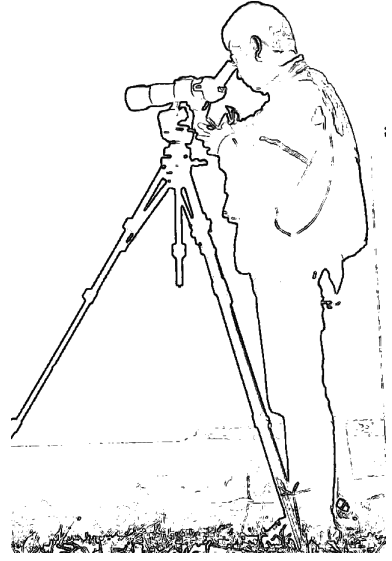
Özellikle soğuk havalarda göz merceği üzerine soluk vermemeye dikkat edin. Koyu sis içinde heyecan verici bir kuşu gördüğünüzde yanlış zamanda soluk vererek göz merceğini bulanıklaştırdığınızı fark etmek kuş gözlemci için can sıkıcıdır. Teleskopu bir kuşa doğrultmaya çalışırken yakınındaki belirgin noktaları çıplak gözle tespit edin. Bazı teleskoplarda, özelliksiz arka plan önündeki kuşları bulmakta faydalı olan bakış çizgisi bulunur (genelde teleskopun sol tarafında). Sizin teleskopunuzda bakış çizgisi yoksa tabancayla nişan alırcasına teleskopun silindiri boyunca bakmaya çalışın; bu şekilde, kuşu daha kolay bulabilirsiniz.

Bir uyarı: özellikle küçük ama hareketli kuşlar söz konusu ise dürbünden teleskopa geçerken çabuk olun. Görme süreniz çok kısa olabileceğinden ilk hakkınızı dürbünle kullanın; teleskoptan göreceğiniz, gözlemin ikramiyesi olsun.

Teleskopu daha hızlı kullanabilmek için üçayağa monte edilmiş olarak taşıyın. Bu sırada üçayağı ya omzunuzda dengeleyip tutun ya da orta kolonunun uçlarından birine takılı kayış vasıtasıyla omzunuza asın. Üçayağı omzunuza astığınızda teleskopun vücudunuzun önünde bulunmasını sağlayın. Bu şekilde, teleskopa istenilmeyen darbelerin ve hasarların gelmesini önlemiş olursunuz.

Birçok kuş gözlemcisi üçayaklarını kullanılmaya hazır şekilde açılmış, teleskoplarını ise onun üzerine monte edilmiş olarak taşır.

Üçayak ayaklarının sağlam bir şekilde kilitlenmiş ve sağlam zemine sıkıca basıyor olmasına her zaman dikkat edin. Yoksa üçayak olduğu yerde çökerken kuşu gözden kaybedebilirsiniz. Bunun yanında üçayağın düşmesiyle teleskopunuz da zarar görebilir. Yağmur yağıyorsa ya da teleskopunuzu kullanmıyorsanız objektif başlıklarını okülerin üzerinde bırakın. Teleskop, monte edilmiş durumdayken ek koruma için bazı mahfazalar kullanılabilir ya da kalıcı olarak teleskopun üzerinde bırakılabilir.



Üçayağa monte edilmiş teleskopla sistemli taramalar yapmak en çok tercih edilen teleskop kullanma yöntemidir. Taramayı yaparken mercekteki görüntüyü bir teleskop genişliği kadar yana kaydırmak civardaki bütün kuşların görülmesini sağlamak için ideal bir yöntemdir. Bu yöntem ayrıca kuşa kilitlenerek onu başkalarının da görüp keyif almalarına ya da belirlemenize yardımcı olmalarına da olanak verir.

Gözlem esnasında bakacağınız kuşun yerini arazideki detaylara bakarak iyice belirleyin. Ardından teleskopunuzla kuşu bulmaya çalışın. Bir eliniz odak ayarını kullanmak için hazır olsun. Teleskoplarda nesnelere odaklamanın dürbünlerden daha zor olduğunu unutmayın.

Ses ve Görüntü CD'leri

Artık bir kuş gözlemcisisiniz. Rehber kitabınızı neredeyse ezberlediniz, dürbün kullanımında da bir sorunuz yok. Artık zaman kendinizi daha da ileriye götürme zamanı. Peki daha fazla ne yapabilirsiniz?

Akla ilk gelecek şeylerin başında kuş gözlemlerken karşılaşılan sorunların üstesinden gelmek olur. Bunun için belki de kuş tanıma tecrübesini artırmak gerekir. Mesela bütün kuşları seslerinden tanımlayabilmek isteyebilirsiniz. Kuş seslerinin çok yoğun olduğu ve kuşları görmenin zor olduğu bir ormandasınız. Bir çok sesi tanıyamıyorsunuz. Bu durumda kuş seslerini içeren bir "Kuş Sesleri CD"si temin etmek kendinizi geliştirmek için en uygun yöntemlerden biri olacaktır. İnternet üzerinden bu kaynaklara ulaşabilir ya da kuş gözlem topluluğunuzdan ödünç alabilirsiniz.

Ancak unutmamalısınız ki kuş sesleri CD'leri size kuş seslerini tek başlarına öğretmez. Bu CD'leri dinlemeyi mutlaka arazide yapacağınız gözlemlerle pekiştirmelisiniz. CD'lerde yer alan ses kayıtları genellikle Avrupa ülkelerinde çekilmiştir. CD'lerdeki kuş seslerinde olan yerel/yöresel diyalekt farklılıklarından dolayı Türkiye'deki sesler CD'dekilerle birebir aynı olmayabilir. CD'leri dinledikten sonra doğrudan arazide duyacağınız ve öğreneceğiniz bir ses hatırlamanızı çok daha kolaylaştıracaktır. Çünkü bir sesi sadece ses olarak değil sesin bulunduğu ortamla birlikte hafızanıza kaydedecek ve bir sonraki sefer tekrar bu özelliklerin yardımıyla daha kolay hatırlayacaksınız.

Kuş sesleri kadar popüler olmasa da kuş görüntüleri içeren video ve CD'leri edinmeniz de kuşları tanımlama konusunda sizlere yardımcı olacaktır.

Ülkemizin de içinde bulunduğu Batı Palearktik Kuşları (Birds of Western Palearctic) Ansiklopedisi de kuş gözlemcilerin belli bir aşamada edinmek isteyebileceği geniş kapsamlı bir kaynaktır. Bu ansiklopedi hem kitap olarak hem de CD-ROM olarak elde edilebilmektedir.

Kuş gözlemcilerin kullanabileceği bu ileri kaynaklar hakkında daha detaylı bilgi için Doğa Derneği ve kuş gözlem topluluklarına danışabilirsiniz.



3. GİYİM

Bir çok doğa sporu ve hobisi gibi kuş gözlemciliğini de zevkle ve rahatlıkla yapabilmeyen en önemli şartlarından biri doğru zamanda doğru giysileri giymektir. Üşümek ya da çok ısınmak sizi rahatsız edeceğinden dikkatinizi kuşlara vermenizi engelleyebilir. Bunun yanında giysilerinizin renkleri siz kuşları görmeden onların sizi fark etmesine neden olabilir. Bu bölümde hem doğayla uyumlu giyinme üzerinde duracağız hem de iyi bir gözlem için giyim konusunda nelere dikkat edeceğimize değineceğiz.

Kamufraj

Kuşlar çok iyi görürler. Siz bir kuşu görüyorsanız çok daha büyük ihtimalle o da sizi görüyordur; hem de sizden çok daha iyi bir şekilde. Kuşlarda renkleri seçme özelliği de oldukça gelişmiştir. Bundan dolayı kuş gözlem gezilerinde soluk renklerde ve doğaya uygun giyinmeniz kuşların sizden kaçmamasına yardımcı olacaktır. Özellikle renkli ve göz alıcı giysiler kuşların dikkatini çekecektir. Bundan dolayı gözlemlerde olabildiğince doğayla uyumlu renkleri seçmeye özen göstermeliyiz.



Giysi seçiminin yanında kuş gözlemlediğiniz alanda bulunan doğal bariyer ve sığınaklardan da faydalanmanız önemlidir. Ağaçlar, tepeler, çalılar gizlenmeniz için en uygun yerlerdendir. Bu nesnelere siper olarak kuşları izleyebilir ya da yaklaşabilirsiniz. Günümüzde bir çok kuş ve doğa fotoğrafçısı kendilerine özel olarak yaptırıp kamufraj çadırlarında oturmakta ve böylece kuşları rahatsız etmeden onları daha yakından görebilmektedir.

Uygun Giyinme

Doğada yapılan etkinliklerde uygun giyinmek çok önemlidir. Giyinme kurallarına tamamen uymak zor olsa da elimizdeki imkanları kullanarak en uygun şekilde giyinebiliriz. Peki bir giysiden ne bekleriz. Bu en doğal soruya kuş gözlemciliği açısından yanıt arayalım.

Bir giysi;

- Sıcak tutmalıdır,
- Hafif olmalıdır,
- Sıkıştırılınca küçülebilmelidir,
- Kolay nemlenmemelidir,
- Islanınca kolay kurumalıdır,
- Ter buharını dışarı verebilmelidir,
- Şu ve rüzgarı geçirmemelidir (dış giysiler),
- Üzerimize uygun ölçülerde olmalıdır,
- Önden açılır kapanır olmalıdır,
- Kolay giyilip çıkarılmalıdır,
- Canlı renklere sahip olmamalıdır.

Uygun giyinme için dikkat edilecek başka bir nokta da giysilerin ana maddelerinin özellikleridir. Kıyafet seçiminde olabildiğince sentetik kumaşlar (polar vb.) ve yünlü giysiler tercih edilmelidir. Pamuklu kumaşlar ve içlikler zor kurumaları nedeniyle tercih edilmemektedir. Kış aylarında pantolon olarak kadife gibi kalın kumaşlar seçilebilir. Özellikle soğuk ve yağışlı hava şartlarında kot pantolonlar tercih edilmemelidir. Sıcak günlerdeyse ince ve rahat kumaşlar tercih edilmelidir.

Kuş gözlemcisi için tavsiye edilen giyinme şekli LAHANA SİSTEMİ dediğimiz kat kat giyinme şeklidir. Bu şekilde gözlem sırasında üşüme ve terlemeyi çok daha rahat engelleyebiliriz. Uşüdüğümüz anda kıyafetlerimizi teker teker giyer, terleyebileceğimiz zamanlarda aynı şekilde birkaç katı üzerimizden çıkarabiliriz.

İnsanda baş ve boyun bölgesi en çok ısının kaybedildiği bölgelerdir. Bundan dolayı kış aylarında bere ve atkı kullanmak oldukça önemlidir. Ayaklarımızı sıcak ve kuru tutmak hem hasta olmamızı engelleyecek hem de gezi boyunca keyfimizi artıracaktır.

Gezilerde uzun ve terletmeyecek çoraplar tercih edilmeli, mümkünse yanımızda yedek çorap bulundurmalıyız.

Benzer şekilde sıcak yaz günlerinde de yine vücudumuzun bu bölgelerini korumamız gerekir. Siperli şapkalar hem başımızı hem de gözlerimizi koruyacaktır. Bunun yanında gözler için uygun ve sağlıklı bir güneş gözlüğü önemli bir koruma sağlayabilir. Yaz aylarında boynu korumak için eşarp takılabilir, güneş yanıklarını önlemek içinse kollara, bacaklara ve yüze uygun koruyucu kremler sürülebilir.

Ayakkabı seçimi kuşçular için giyinmede en önemli konuların başında gelir. Arazinin eğimi arttıkça sert tabanlı ayakkabılar kullanmak rahatlığı ve güvenliği artıracaktır.



Bir ayakkabı:

- Bilekli olmalıdır. Böylece ayak burkulmalarının önüne geçilebilir,
- Kalın ve sağlam lastik bir tabana sahip olmalıdır,
- Dil ve gövde birleşik olmalıdır,
- Su geçirmemelidir,
- Mümkün olduğunca dikişsiz olmalıdır,
- Ortopedik olmalıdır,
- Bağcıkları sağlam ve düğüm tutabilir olmalıdır,
- Parmaklar ayakkabı içerisinde rahat hareket edebilmelidir.

Kuş gözlemcilerin en önemli malzemelerinden biri de çantadır. Gezilerde yanımızda bulundurduğumuz ağırlıkları sırtta taşımak en rahat ve sağlıklı yoldur. Özellikle iki elini de dürbün tutarak kullanmak isteyecek kuş gözlemciler için sırt çantası vazgeçilmez bir araçtır. Omuz kolonları yükün bir kısmını taşıyan ve çantamızın dengesini sağlayan kısımdır. Asıl yükü bel kolonu sayesinde belimizle taşıyoruz. Çantalarımız suya dirençli ve sağlam kumaşlardan yapılmış olmalıdır. Sağlığımız için kesinlikle tek omuzlu çanta kullanmamalıyız.

Siz siz olun kuş gözlem gezinize elinizde tuttuğunuz bir çantayla gitmeyin. Kuş gözlemcisinin her iki eline de ihtiyacı vardır.

4. DAVRANIŞ



Kuş gözlem sırasında nasıl davranmalıyız, nelere dikkat etmeliyiz? Bu sorunun cevabını aslında ikiye ayırabiliriz. Kuşları ve doğayı rahatsız etmemek için yapılmaması gerekenler ve kuşları en iyi şekilde gözlemleyebilmek için yapılması gerekenler. Bunları “13 Kuş Gözlem Prensipleri: kuşlara ve doğaya saygı” ve “Gözlem Sanatı” başlıkları altında inceleyeceğiz.

13 Kuş Gözlem Prensipleri: kuşlara ve doğaya saygı

İdeal kuş gözlemci;

1. Her şeyden önce kuşların hakkına saygı göstermeyi kendine ilke edinir,
2. Önemli Kuş Alanlarının (ÖKA) ve habitatlarının korunması için çalışır,
3. Kuşları strese sokacak ve tehlikeye atacak tüm etkinliklerden kaçınır,
4. Kuşları kendine çekecek yöntemleri kullanmaz (ses, kaset, vb.),
5. Üreme kolonilerinden, toplu geceleme alanları gibi hassas alanlardan uzak durur ve diğer gözlemcilerin de bu alanlara girmemesi için uyarıda bulunur,
6. Fotoğrafçılıkla uğraşıyorsa kuşların göremeyeceği bir yere saklanır ya da kamuflajlı saklanma çadırları kullanır,
7. Nadir ve nesli tehlike altındaki kuşların üreme yerlerini bulduğunda herkese duyurmaz, bu konudaki tedbirleri aldıktan sonra ilgili kişi ve kurumlara rapor verir,
8. Doğal yaşam örtüsüne zarar vermemek için yollardan ve patikalardan olabildiğince ayrılmaz,
9. Diğer canlılara rahatsızlık vermez, onlara saygı göstermeyi ilke edinir (çiçek ya da böcek toplamamak, vb.),
10. Grupça yapılan gözlemlerde diğer kuş gözlemcilerin haklarını çiğnemez,
11. Grupça yapılan gözlemlerde sessizlik ilkesini bozmadığı ve doğayı olabildiğince az rahatsız eder. Rahatsızlık veren diğer gözlemcileri uyarır ve kuş gözlem prensipleri hakkında bilgi verir. Grup liderleri gezi öncesinde tüm gruba prensipler hakkında bilgi verir,
12. Yeni kuş gözlemcilerle bilgilerini paylaşır, önce arkadaşlık ilkesini unutmaz,
13. Kuş gözlem kayıtlarını not eder ve gelecekte kullanılmak üzere ilgili kişi ve kurumlara iletir.

Gözlem Sanatı

Gözlem sanatı, kuşları izlerken tavsiye edilen davranışlar bütünüdür. Tarif eder ve olabildiğince çok kuşu en iyi şartlarda görmemiz için bize olanak sunar:

Konuşma: Arazide olabildiğince sessiz olun; bu hem dikkatinizi kuşlara vermenizi sağlar hem de onları rahatsız etmez. Kuş gözlem gezilerinin en idealinin tek başına ya da iki kişiyle yapılması olduğu bilinir. Bunun nedeni ise az katılımıyla konuşmanın daha az olması ve dolayısıyla konsantrasyonun artmasıdır.



Kuşlara yaklaşma: Kuşlara doğru ilerlerken dikkatli olun, ani hareketler yapmayın, gereğinden fazla yaklaşmayın. Bu onları korkutacak ve kaçmalarına neden olacaktır. Açık alanlarda ortalıkta durmayın. Kuşlar tarafından kolayca görülebilecek bir yerdeyseniz ani hareketler yapmaktan kaçınınız; yürürken aniden durmayın. Bu onların ürkmesine neden olabilir.

Araçtan gözlem: Bir kuşu araçtayken gördüyseniz önce aracı yavaşça durdurun ve kuşu camdan izleyin. Araçtan hemen çıkmayınız; bu kuşun kaçmasına neden olur. Araçtan çıkmadan önce dürbünüzü ya da teleskopunuzu hazırlayınız.

Kuş gibi düşünün: Kendinizi kuşların yerine koyun; nerede olabileceklerini anlamaya çalışın. Yağmurun yoğun bir şekilde yağdığı mevsimlerde, soğuk hava koşullarında tüm kuşların bulunduğu yeri terk ettiği izlenimini edinebilirsiniz. Biraz bekleyin ve etrafınıza dikkatlice bakın. Kuşlar muhtemelen uygun ve korunaklı yerlerde saklanmaktadır. Kendinizi kuşların yerine koyun ve nereye saklanırdınız diye düşünün.



Yaşam alanları: Bulduğunuz bölgede olabildiğince değişik/farklı yaşam alanını ziyaret edin. Kuş gözlem sırasında yürüdüğünüz yolun yakınlarından bir dere ya da ırmak geçiyorsa mutlaka bakın. Dere kenarı gibi yaşam alanlarında daha farklı türler olabileceğini unutmayın. Bahçelik alanlar, tarım alanları, kavaklıklar, çalılıklar hepsi farklı türlerden kuşları barındırır. Bir gözlemede ne kadar farklı yaşam alanı ziyaret ederseniz o kadar farklı kuş türü görebilirsiniz.

Işık oyunları: Işığı iyi kullanın; ışığı arkanıza alarak kuşlara yaklaşın. Rotanızı belirlerken ışığın yönüne dikkat edin. Işık durumu özellikle sulakalanlarda yapılacak gezilerde çok önemlidir. Ters ışıkta yapılacak gözlemlerde su yüzeyindeki kuşların sadece silüetlerini görebileceksinizdir.

Not defteri / Rehber kitap kullanım sırası: Gördüklerinizi önce not defterinize kaydedin. Tanımlayamadığınız kuşları defterinize çizin. Çiziminiz bittikten sonra rehber kitabınızdan kuş türünü bulmayı deneyin. Gördüğünüz ve tanıyamadığınız kuşu doğrudan kitaptan aramak sizi yanıltabilir. Not defteri kuşçunun en iyi aracıdır, önce aklınızdakileri deftere yazın, ardından rehber kitabınızı kullanmayı deneyin. Evdeyken düzenli olarak rehber kitabınızı okuyun. Yeni bir kuş gözlemcisiyseniz önce kuş ailelerini tanımaya çalışın. Her akşam bir kuş ailesini okumak, ülkemizin hangi bölgelerinde, hangi mevsimlerde ve hangi yaşam alanlarında olabileceğini öğrenmeniz kuş gözlem sırasında size çok yardımcı olacaktır.

Düzenli gözlem: Kuş gözlemciliğın altın kuralı düzenli olarak gözleme çıkmaktır. Bu konunun detayları ayrı bir bölüm olarak *Pratik Yapma* ve *Heves* kısmında yer almaktadır.



5. FARKINDALIK

İyi bir kuş gözlemci kendisini bir çok yerde ele verir. Arkadaşlarıyla açık havada yenilen bir yemek sırasında duyduğu ya da gördüğü bir çok kuşu kafasında kaydeder hatta birkaçını arkadaşlarına göstermekten kendini alamaz. Şehir içinde yürürken arkadaşlarına gökyüzüne bakarak göç eden yırtıcıları gösterir. Kısacası iyi bir kuş gözlemci farkındadır. Onun için kuşları görmek sadece kuş gözlem gezilerinde yapılan bir etkinlik olmaktan çıkmıştır. Duyularını kullanmayı alışkanlık haline getirmiş ve Kuş Duyusu (6. duyu!) işlemeye başlamıştır. Artık kuş gözlemcisinin duyularını açmasına gerek yoktur. 6. duysusu zaten her şeyin farkındadır. Bu aşamaya geldiğinizde siz de iyi bir kuş gözlemcisi olmuşsunuz demektir.

Duyularımızı Kullanalım

Duyularımızı ne kadar iyi kullanıyoruz? Etrafımızın ne kadar farkındayız? Bilmediğimiz bir ortama girdiğimizde nelere dikkat ediyoruz ve algılarımızı ne kadar açıyoruz. Elbette kuş gözlem için tüm duyularımıza ihtiyacımız yok. Ama bu duyulardan ikisini kuşlara ve kuş gözleme özelleştirmemiz oldukça önemli.

Gözlerimizi kullanalım: Yürüyüşler sırasında yeni başlayan kuş gözlemcilerin genel olarak yere ve ileri bakma eğilimleri vardır. Bu da ilk başlarda onların neden bu kadar çok kuşu göremediğinin ve kaçırıldığının temel nedenidir.

Yürürken devamlı etrafı kontrol etmek önemlidir. Bulduğunuz yaşam alanının özelliğine göre gözlerinizin kullanımı da değişecektir. Ağaçlık bir alanda daha çok ağaç dalları arasındaki hareketleri kontrol ederken, açık alanlarda devamlı gökyüzünü ve ufku taramak bölgedeki kuşları görebilme fırsatını bize sunacaktır. Bir çok kuşun üzerinden sessizce geçtiğini unutmayın. Yırtıcıların çoğunu devamlı gökyüzünü kontrol eden kuşçular fark eder. Düzenli olarak kuşların bulunabileceği yerleri kontrol etmek göreceğiniz kuş sayısını da artıracaktır. Bunu alışkanlık haline getirdiğinizde bir süre sonra otomatik olarak gözleriniz tüm kuşları yakalamaya başlayacaktır.

Kulaklarımızı kullanalım:

Etrafınızdaki tüm kuşları dinleyin; duyduğunuz her kuşu sesinden tanımlamaya çalışın. Tanımadığınız kuş sesi varsa onu önce not defterinize kaydedin; gözlem sırasında yanınızda olan kuşçularla tartışın. Kuş seslerini her yerde duyabilirsiniz. Okula, işe giderken kuş seslerine dikkat edin. Sesleri öğrenmek yavaş başlar ama sonra birden hızlanır. Bu konuda gösterilecek ilk gayret önemlidir. Kulağınız alışmaya başladığında tüm kuşları duyar ve sizin bilmediğiniz kuşların seslerini algıladığınızda ilginiz bir anda bu sese yönelir. Bir çok kuş araştırma tekniğinde ses bilgisi öne çıkar ve sesleri tanımak bu tür araştırmalarda aranan bir özelliktir. Özellikle gelecekte bu tür araştırmalara amatör ya da profesyonel olarak katılmak istiyorsanız ses bilgilerinizi geliştirmeli ve devamlı güncellemelisiniz. Evde ses CD'leri bulundurun ve düzenli olarak dinleyin. Ses CD'leri tek başlarına size kuş seslerini öğretmezler ama arazi gezileriyle desteklendiklerinde öğrenmenizi hızlandırır.



6. Duyu

Kuş Duyusu yani 6. duyu, kuş gözlemcisinin farkındalık anlamında geldiği son noktadır. Artık gözlemcinin duyuları beyinde özel bir kuş bölgesi yaratmıştır! Gözlemci her an her yerde kuşların farkındadır. Burada kuş var mı diye düşünmez, gözleri refleks olarak kuşların olabileceği her yeri kontrol eder, kulakları tüm sesleri duyar. Kuş benzeri sesler dahi bir anda ilgisini çeker gözlemcinin. Artık kuş gözlemcisinin 6. duyu işlemektedir. İlginç yerlerde ilginç kayıtları bu gözlemciden bekleyebilirsiniz.

Ancak şunu unutmamalıyız ki düzenli gözleme çıkmaya ara verirse 6. duyumuz da buna paralel olarak erimeye ve kaybolmaya başlayacaktır. Düzenli gözlem iyi gözlemcinin en büyük silahıdır.

Kuşlar ve Davranışları

Kendi farkındalığımızı geliştirirken bir yandan kuşların davranışlarını da öğrenmek oldukça önemlidir. Özellikle hangi yaşam alanlarında hangi kuşların bulunduğunu bilmek ve öğrenmek bakış açımızı değiştirecektir. Artık gözlerimiz bataklık yerlerde bitki örtüsünün alt kısımlarında yürüyen ya da beslenen yelveleri arayacak, kulaklarımız makilik bölgelerde ötlegenerin hareketlerini ve iletişim seslerini dinleyecektir.

Ağaçlık bir alanda ağaçların gövdelerinde tırnaşıkkuşları ve sıvacıları, tarım alanlarında boğmaklı toygarların gökyüzünde ötmelerini bekleyeceğiz. Kısacası iyi bir gözlemci bulunduğu coğrafyada hangi kuşların olabileceğini bilir, görülebilecek sürpriz türleri de tahmin eder.

Bunların yanında gözlem tekniklerimiz göreceğimiz türlerle birlikte değişecektir. Ötlegenerin çalılarının içinden çıkmasını sabırla ve hareketsizce beklemek, örümcekkuşlarına yaklaşırken çalılarının arkasına gizlenerek yürümek, baştankaraları takip etmek için buldukları ağaçlardan biraz uzaklaşarak gözlem yapmak gibi. Zamanla geliştireceğiniz bu yöntemler farkındalığınızla ve dikkat derecenizle oldukça yakından ilişkilidir. Kuşların davranışlarını ve özelliklerini ne kadar çok dikkat ederseniz gelecek gözlemlerinizi de o kadar iyi olacaktır.



6. PRATİK YAPMA VE HEVES: İDEAL GÖZLEMCİNİN ALTIN KURALI

İyi bir kuş gözlemcisi olmak için ne yaparsanız yapın düzenli olarak araziye çıkmadığınız sürece bu amacınıza ulaşamayacaksınız. Düzenli olarak gözleme çıkmak bir sporcunun idman yapmasından farklı değildir. İdman eksikliği kendini en kısa zamanda gösterecektir.

Nerede Pratik Yapılır

Pratik yapmanın iki yolu vardır. Birincisi sadece düzenli olarak arazi gezilerine çıkmak ikincisi de bu düzenli gezilerinizin çoğunu aynı bölgede yapmaktır. Her ikisi de kuş bilginizi artırır ama ikinci yöntem kendinizi geliştirmek için her zaman daha fazla tercih edilir.

Belirli bir bölgede yıl boyu yapılan düzenli gözlem kuşlarla yaşam alanı ilişkilerini pekiştirir, kuşların hangi mevsimlerde görüldüğü konusunda size daha çok bilgi verir.

Eğer mümkünse bulunduğunuz bölgede kolayca ve düzenli gidebileceğiniz bir yer belirleyin. Bu yerin kuşlar için de çekici bir yer olduğundan emin olun. Haftada bir kere bu alanda yapacağınız gözlemlerinizi kaydedin (gözlem sayısı elbette artabilir).

Düzenli gözlemlere devam ettiğiniz sürece her hafta biraz daha ilerlediğinizi fark edecek ve mevsimler değiştikçe kuşlardaki değişikliklerin de farkına varacaksınız.

Düzenli gözlemlerle sesleri daha iyi tanıyacak ve aynı sesleri sürekli tekrar etme fırsatı bulacaksınız. Ortamdaki kuş sesleri de bir anda değil yeni kuşlar geldikçe zamanla değişeceğinden sesleri de yavaş ama kararlı bir şekilde öğrenmenize yardımcı olacaktır. Özellikle yeni başlayanlar için her seferinde değişik alanlara gözleme gitmek sesleri öğrenme konusunda gözlemciye daha az yardımcı olur.

Elbette bu kadar düzenli gözleme çıkmak tamamen istek ve hevesle olabilir. Siz ne kadar hevesli ve istekliyseniz kuşları da o kadar çabuk öğreneceksinizdir.



7. SAĞLIK VE GÜVENLİK

Kuş gözlemcilerin arazide dikkat etmesi gereken konulardan birisi de kendi sağlık ve güvenliğidir. Hiç birimiz gözlem sırasında bizleri üzecek olayların gerçekleşmesini istemeyiz. Bunun için de her şeyin başının tedbir olduğunu unutmamalıyız. Aşağıda dikkat edilmesi gereken birkaç madde kuş gözlemcilerin bilgisi için sıralanmıştır.

1. Gözlemler sırasında askeri tesislerin yakınında dürbün veya teleskop kullanmaktan kaçının. Özel arazilere girmeden önce izin alın.
2. Gözlem sırasında yeterli ve dengeli beslenmeye dikkat edin. Gözlem gezilerinde olabildiğince çok su tüketin.
3. Eğer kamp yapacaksanız muhakkak bu işin uzmanlarından bilgi edinerek kampa hazırlanın, kendinizi tehlikeye atacak durumlardan uzak durun.
4. Gözleriniz kuş ararken bir yandan da bastığınız yere dikkat edin.
5. Bataklık ve riskli olduğunu bildiğiniz alanlara tek başınıza gitmeyin.
6. Emin olmadığınız yerlerde sandal ya da botla göle kesinlikle açılmayın.
7. Aracınızla emin olmadığınız çamurlu alanların üzerinden geçmeyin.
8. Gözleme gittiğiniz zaman gittiğiniz alanda ihtiyacınız olabilecek özel telefon numaralarını yanınıza almayı unutmayın.



1. Dürbünler Hakkında İleri Bilgi

A. Dürbün Alırken

Modern dürbünlerde kaliteli kauçuk kaplama kolay tutulması ve darbe emici özelliği nedeniyle; kuru nitrojen ışık geçirgenliğini artırıcı ve buğulanmayı engellemesi nedeniyle; hafif alüminyum alaşımlar hafif olmaları; çoklu objektif kaplamaları (multicoating) ışık geçirgenliğini arttırmaları nedeniyle kullanılıyor. Ancak hala en önemli özelliklerden birisi gözardı edilebiliyor. Kuş gözlem amacıyla alınan dürbünde optik bir takım özellikler tercih edilebilir.

Bunlar:

- 1- Az ışıktaki iyi görüntü verebilmeli
- 2- Büyütme oranı yeterli olmalı
- 3- Görüş açısı yeterince geniş olmalı

Dürbünü aldığınız yere sorduğunuzda bu konuda yeterli bilgisi olsa bile elindeki tüm malları övecektir. Peki dürbün almaya karar verdikten sonra nelere dikkat edeceğiz?

Fiyat – performans ilişkisi: bir dürbünü alırken ana kriterimiz bu olmalıdır. Önce dürbününüze ne kadar harcayabileceğinize karar verin. Kendi üst sınırınızı belirleyemezseniz kafanız çok karışacaktır. İlk olarak dürbünün rahatlığına dikkat edin. Dürbün elinize oturuyor mu? Rahat mı? Dürbün kolay odaklanıyor mu? Dürbünün büyüklüğü ve ağırlığı nasıl? Ne kadar ağırlıktaki bir dürbünü saatlerce boynunuzda taşıyabilirsiniz? Kaç büyütme istiyorsunuz?

Dürbünler üzerinde AxB şeklinde iki rakam göreceksiniz. Bunlardan ilki (A) büyütme oranını verir. Diğeri ise (B) objektifin çapını verir. Objektif dürbünün göze uzak olan camları, oküler de gözünüze yakın olan camlarıdır. A yerine yazan sayı uzaklığı hangi oranda yakına getireceğini söyler. Örneğin 8 yazıyorsa bu 100 metredeki kuşu çıplak gözle $100/8=12,5$ metrede görebilecek büyüklükte göreceksiniz demektir. Bu sayı genellikle 6, 8, 10, 12, 15, 20, 25, 30 gibi sayılardır.

B sayısı ise objektifin çapının mm cinsinden değeridir. Dolayısıyla ne kadar büyürse göze o oranda çok ışık gelir.

Göz çıkışı değeri nedir? Göz çıkışı, okülerden çıkan ışık hızınınin (dairesele olmalı) yaklaşık 25 cm ilerdeki çapıdır. B/A değeri ile bulunur. 2-7 aralığında olmalıdır. Bu değerin karesi $(B/A)^2$ ışık şiddetini verir. Çok loş, alacakaranlık ortamlarda bu oran büyük olursa, çok aşırı ışıklı ortamlarda küçük olursa iyidir.

Alacakaranlık sayısı nedir? Alacakaranlık sayısı $A \times B$ 'nin kareköküdür. Bu sayı büyüdükçe az ışıkta çözünürlüğü yüksek kaliteli gözlem yapılabilir. Gözlemede bu değer birinci sırayı almalıdır.

Sonuç olarak her iki sayının da büyük olması fiyat ve ağırlık dezavantajlarını düşünmezsek iyi bir gözlem için yeterlidir.

Önerilen: 8x40, 10x40, 10x50 değerleri kuş gözlemede yeterli ve optimumdur.

En çok sorulan soru 8x40 mı daha iyi yoksa 10x50 mi? İki dürbünün genel farkları şunlardır: 10x dürbün objeleri daha büyük gösterecektir ancak aynı zamanda ışık kalitesi de düşecektir (aynı kalitedeki iki dürbün için geçerli bir karşılaştırma). 10x dürbünle kuşları havada ya da ağaç dalları arasında bulmanız zorlaşacaktır. Her insanda mevcut olan el titremesi 10x dürbünde daha çok hissedilecek ve objelerin detaylarını görmek de zorlaşacaktır. 8x dürbünler kuşları biraz daha küçük gösterecekler de kuş gözlemciler tarafından daha çok tercih edilirler.

Değerler	8x40	10x40	10x50
Alacakaranlık Sayısı	17,8	20	22,3
Göz Çıkış Değeri	5	4	5
Işık Şiddeti	25	16	25
Büyütme (100 m'den)	12,5 m	10 m	10 m

B. Dürbünlerimizi Nasıl Koruruz?

Dürbünlere ve teleskoplara yönelik en büyük tehlikeler nemden, tozdan, darbelerden ve hırsızlardan gelir!

- Eğer mümkünse dürbünlerinizi tüm risklere karşı sigortalatın. Kuş gözlem malzemelerinizi, kırsal alan dahil kamuya açık yerlerde ve otomobilde gözetimsiz bırakmayın. Otomobil, güvenli ortamlardan biri sayılmaz!

- Malzemelerinizi, sürekli kullanımda değilse mahfazalarına ya da tozdan uzak bir yere koyun. Hem mahfaza kullanın diyoruz ardından da kullansanız bile arazide işe yaramaz diyoruz.

- Malzemelerinizi, açık gün ışığında bırakmayın. Yalnızca (göz desteğinin bozulması gibi) hasar görmeye kalmazlar, güneş ışınlarının optik sistem içinden geçmesiyle yanabilirler de.

- Malzemelerinizi, yağmurda kullandıktan sonra silip kurulayın. İçine nem girmişse, sıcak değil ılık, kuru yere bırakın. İçini açmaktan kaçının. Kuruyuncaya kadar mahfazasına koymayın.

- Gözleminizin sonunda botlarınızı ya da üstünüzü değiştirirken malzemelerinizi, otonuzun üzerine bırakmayın. Unutkan sürücüler otolarına binip uzaklaşırlarken asfalta hızla düşerek hasar gören dürbünlerin sayısı, başka durumlarda hasar görenlerinkinden daha çok!

- Her darbeden ve düşmeden sonra malzemelerinizde doğrusal çarpılma olup olmadığına mutlaka bakın. Doğrusal çarpılmaya uğramış olduklarından kuşkulaniyorsanız aldığınız yere kontrol ettirin. Gözleriniz ufak tefek kusurlara kendisini uydurabilir, bu da gözlerinizin bozulmasına neden olabilir.

- Mercekleri ancak gerektiğinde temizleyin. Camı silmeden önce üzerinde, çizilmeye yol açabilecek kum veya toz zerrecikleri yahut aşındırıcı başka şeyler olmamasına dikkat edin. Bunun için üfleme fırçalarından kullanın. Daha sonra, merceği, temiz objektif bezile ya da objektif kağıdıyla nazikçe silin.

Cam, parmak iziyle lekelenmişse üzerine objektif temizleme sıvısından biraz damlatılmış objektif dokusuyla silin. Sıradan kağıtlardan ya da mendillerden kullanmayın.

- Göz mercekleri birbirinin yerine geçebilen teleskoplarda göz merceğini olabildiğince az değiştirin; ne kadar sık çıkartırsanız içeriye o kadar çok toz girer.

- Optik unsurları düzenli aralıklarla (yanlış tarafından bakarak) kontrol edin; içerde işaretler veya toz tabakası görürseniz servise götürerek temizlettirin.

- Dürbünleri ve teleskopları sökmeyin; bu işi, uzmanına bırakın. (Bunun tek istisnası, malzemeniz deniz suyuna düştüğünde olur. Bu durumda silindirleri sökebilirseniz söküp—ki bu, eskisine göre artık daha az modelde mümkün oluyor—tatlı suyla yıkayarak tuzu bir an önce giderin, sonrasında hemen tamire götürün.)

2. Teleskoplar Hakkında İleri Bilgi

Tablalı mini üçayak (tripod), teleskopu gizlenme yerinin çıkıntısı, duvar üzerine ya da otomobilin tepesine oturtmak faydalı olabilir. Gizlenme yerinde kullanılan altlık, teleskopu gizlenme yerlerindeki seyir çıkıntısına oturtmak için hafif, ideal destek.

Otomobil penceresine takılan altlık, taşıtın pencere camına kelepçelenir. Ancak otomobil kadar dengeli olup geçen trafiğin titreşimlerine veya rüzgara maruz kalır.

Üniversal altlık, çitlere, kırıtlara vb'ye kelepçelenir. Kullanılışı sınırlı olur.

Tek ayak (monopod), iç içe geçmeli tek ayaklı destek olup teleskopa dengeli duruş sağlamasa bile üçayağın hantallığının külfetli olduğu durumlarda faydalı olabilir. Çok hafif ve derli toplu olur.

Omuz desteği podu veya kuşam, başka bir sistem taşınamıyorsa teleskopa dengeli duruş sağlamak için faydalı olur.

En etkili olarak, büyümesi düşük, geniş açılı göz mercekleriyle kullanılır.

Otomobilinizde/cebinizde bir torba bulundurun. Torba, çok basit ve etkin olup dürbünler için de faydalıdır.

Dürbün desteği, kullanışsız olsa bile engelliler için düşünölmeye değer.

3. Giyim Hakkında İleri Bilgi

Pamuklu kumaşlar: Kuruyken çok rahat bir giyim malzemesidir. Ancak çok kolay ıslanması, ıslanınca ısıtma kabiliyetini tamamen kaybetmesi ve zor kuruması yüzünden kuş gözlem gezilerinde tercih edilmezler. Ayrıca ağır olması ve çok yer kaplaması da istenmeyen özellikleridir.

Yün: ısladığında dahi ısıtma özelliğini tamamen kaybetmez. Pamuktan daha az su çeker. Yün giysiler ağırdır ve bazı insanlarda alerji yapabilir. Zor ıslanır ve zor kururlar ancak pamuklulara göre gözlemciliğe daha uygundurlar.

Sentetik kumaşlar: Sıcak tutmaları, zor ıslanmaları, kolay kurumaları, az yer kaplamaları ve hafif olmaları nedeniyle doğada en çok tercih edilen giyim malzemeleridir.

Dolgu malzemeler: Dolgu malzemeleri anarak ve uyku tulumlarımızda kullanılır. Bünyelerinde barındırdıkları durgun hava sayesinde ısı izolasyonu sağlarlar. Dolgu maddesinde hafiflik, basılınca rahat küçülebilme, bol hava ihtiva edebilme, az su çekme ve deforme olmama gibi özellikler aranır. En çok tercih edilen doğal dolgu malzemesi kaz tüyüdür. Bilinen en iyi doğal ısı yalıtkanıdır. Çok hafiftir sıkıştırılınca hacmi çok küçölür. Uzun ömürlüdür. ısladığı zaman bütün ısı yalıtkanlığını kaybetmesi, çok zor kuruması, ve pahalı olması en büyük dezavantajıdır. Bu yüzden kesinlikle nem ve sudan korunması gerekir.

Bu amaçla sentetik dolgu malzemeleri de kullanılmaktadır. ısladıklarında dahi izolasyon özelliklerini tamamen kaybetmezler ve kolay kururlar. Ancak kaz tüyüne göre daha ağırdırlar, bastırılınca hacimleri daha az küçölür ve ömürleri daha kısadır.

Bakü Tiflis Ceyhan Boru Hattı Çevresel Yatırım Programı

BTC Çevresel Yatırımlar Programı'nın temel amacı sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınma ve biyolojik çeşitliliğin korunmasına ölçülebilir şekilde katkıda bulunan projeleri başlatmak ve desteklemektir. Projeler, boru hattının başlangıç aşamasından itibaren, ulusal ve uluslararası uzmanlardan oluşan bir danışma kuruluyla seçilmiştir. Her proje BTC'nin şeffaflık, sorumluluk ve eşitlik standart ve prensiplerini izlemektedir. Projelerde uzman ilgi gruplarının yer alması yapılan çalışmaların kalitesini artırmaya, sonuçların ve önerilerin geniş şekilde yaygınlaştırılmasına aracı olmaktadır.







Sadece Bakarsan Görebilirsin!



Türkiye kuşlar konusunda iki Avrupa birinciliği aldı.

Avrupa'nın en çok kuş türüne sahip ülkesi;
ve kuş türlerini en hızlı kaybedeni.

Onları korumak ülkemizi korumak demek.

Kuş gözlemciliği yaparak,
kuş türlerinin korunmasına katkıda bulunabilirsiniz.

Unutmayın! Onlar biz baktığımız sürece var!

Foto: Melih Özbek

REPRO

Kızılgerdan, Türkiye'deki park ve bahçelerde yaygın olan kuşlardan sadece biri.

Kuş gözlem gruplarına katılmak için:
www.dogadernegi.org



"AB Komisyonu'nun katkılarıyla"



Bu yayın, kuş gözlemcilerinin kendilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak yöntem ve araçları onlara sunmak için hazırlandı. Umarız bu kitapçıkla birlikte kuş gözlemcilerinin kapasiteleri daha da artacak ve Türkiye'nin her ilinde kuş gözlemcileri olacaktır.

SIFIR YOK OLUŞ

www.sifiryokolus.org

KuşTR.org

www.kustr.org

KuşBank

www.kusbank.org



Doğa Derneği, Önemli Kuş Alanları'nın düzenli olarak izlenmesi ve nesli tehlike altındaki kuş türlerinin korunması amacıyla Türkiye'deki kuş gözlem topluluklarıyla birlikte ortak çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda gerek kuş gözlemciliğinin yaygınlaşması, gerekse her bir kuş gözlemcisinin bilgi ve deneyiminin geliştirilmesi için farklı projeler hazırlamaktadır. Bu kitapçık, Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı Şirketi'nin uyguladığı Çevresel Yatırımlar Programı altında yürütülen "BTC Boru Hattı Önemli Kuş Alanları Projesi" ve Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nin desteklediği "Kuş Gözlem Toplulukları Ağı Kapasite Geliştirme Projesi" kapsamında üretilmiştir.